

Dan Slușanschi (1943–2008), unul dintre cei mai proeminenți clasiști și filologi români, a fost profesor la Universitatea din București, unde a ținut cursuri de lingvistică indo-europeană (limbă și mitologie), istoria literaturii sanscrite, veche persă (istorie, civilizație, limbă), istoria limbii latine, sintaxă latină, sintaxă greacă, latină medievală și neolatină, critică de text și metrică antică. A fost profesor invitat la universitățile din Bruxelles, Liège, Berlin, Caen, Chișinău, Cluj, Timișoara, Constanța și doctor honoris causa al Universității din Caen. A publicat studii de specialitate și cursuri universitare (*Le vocabulaire latin des gradus aetatum*, 1974; *Sintaxa propoziției latine*, 1984, 1994; *Introducere în studiul limbii și culturii indo-europene*, 1987, cu Lucia Wald; *Du latin aux langues romanes*, 1991, cu Maria Iliescu; *Sintaxa frazei latine*, 1994), precum și mai bine de 150 de articole științifice, eseuri și recenzii în reviste de prestigiu din țară și din străinătate. A tradus, singur sau în colaborare, din operele lui Emile Benveniste, Giuliano Bonfante, Pierre Grimal, Georges Dumézil. A editat opera lui Dimitrie Cantemir scrisă în limba latină și a tradus pentru prima oară în limba română *Istoria creșterilor și a descresșterilor Curții Othman[n]ice*. A tradus, de asemenea, din dialogurile platoniciene. Pentru opera sa, a primit Premiul „Perpessicius“ al revistei *Manuscriptum*, Premiul „Timotei Cipariu“ al Academiei Române și Premiul Național al Cărții (împreună cu Francisca Băltăceanu).

Dan Slușanschi este autorul singurei traduceri integrale în limba română, în metrul original, a epopeilor homerice, căreia i se adaugă traducerea, tot în hexametri, a *Aneidei* lui Virgiliu.

De-a lungul întregii sale cariere, a militat pentru revirimentul studiilor clasice și umaniste în România. Într-unul dintre ultimele interviuri își mărturisea această profesiune de credință: „Filologul este Atlas, cel care poartă lumea culturii pe umerii săi. Umanismul nu este o fabrică de fum sau de fumuri, ci cheazășia statornică a nădejzii că omul și omenirea mai au un viitor, un altul decât prăbușirea în apocalipsă“.

HOMER ILIADA

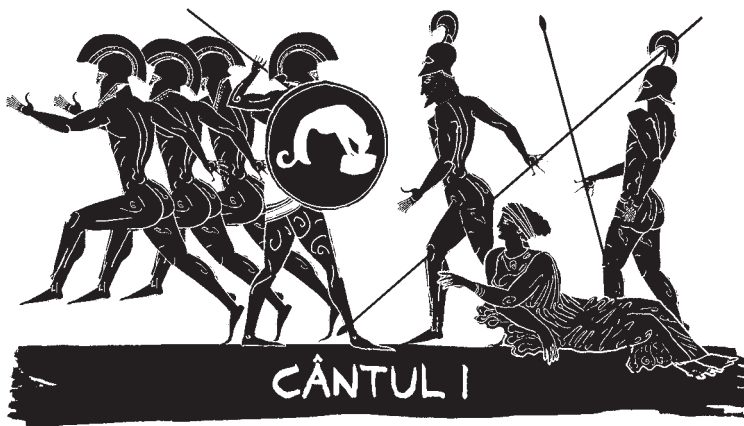
TRADUSĂ ÎN HEXAMETRI,
CU O POSTFAȚĂ,
BIBLIOGRAFIE ȘI INDICI DE

DAN SLUȘANSCHI

ȘI ILUSTRATĂ DE
MIHAIL COȘULEȚU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

MOLIMA. MÂNIA. Invocându-și Muza (1–8), poetul istorisește cum Agamemnon, necuțetat, l-a înjosit pe preotul Chryses, iar, la ruga acestuia, Apollon a adus molima asupra Aheilor (9–53). Ahile e cel care cheamă oștirea la adunare (54–67) și obține de la Calhas răspunsul cum poate fi îmbunat zeul: prin înapoierea, cu daruri, a fiicei lui Chryses (68–100). Mânios de proorocire, Agamemnon îl insultă pe Calhas și astfel se ceartă tot mai violent cu Ahile (101–246), apoi Nestor caută, degeaba, o cale de împăcare (247–305), astfel că Agamemnon, înapoind-o pe Chryseis, pune să i-o ia lui Ahile pe Briseis (306–350 și 428–487). Între timp, Thetis, mângâindu-și fiul retras la corturile sale, făgăduiește o răzbunare grea din partea lui Zeus (351–427), ceea ce și izbutește să obțină mai apoi (488–530), dezlănțuind însă o aprigă ceartă între Zeus și Hera (531–570), domolită cu haz de șchiopul Hefaistos (571–611).

CÂNTĂ, ZEIȚĂ, MÂNIA ce-aprinse pe-Ahil' Peleianul,
 Greaua urgie ce-Aheilor mii de amaruri le-aduse,
 Multe năvalnice duhuri lui Hades zvârlindu-i în brațe
 Ale vitejilor, iară pe dâșii lăsatu-i-a-n pradă
 Căinilor, cum și ospăț pentru vulturi, la vrerea lui Zeus, 5
 Când, mai întâi, se-nfruntară cu sfadă frunțașii de vază,
 Însuși Atridul, stăpân de popoare, și mândrul Ahile.
 Cine-ntre zei îi împinse, olaltă, la încăierare?
 Fiul lui Zeus și-al lui Letò: cuprins de mânie pe craiul,
 Molimă rea a stârnit prin oștire, pierind multe neamuri, 10
 Fiindcă pe preotul Chryses primitu-l-a făr' de cinstire
 Marele-Atrid, când acela veni la Ahei, la corăbii,
 Ca să-și răscumpere fica și dând necuprinse odoare.
 Iară pe brațe-adusese cununa purtată de-Apollon,
 Marele-Arcaș, pe toiagul de aur, cu rugă spre dâșii, 15
 Către Ahei – mai cu seamă spre-Atrizii cei doi, luminații:
 „O, voi Atrizi, și toți ceilalți Ahei cu frumoase pulpare,
 Deie-vă zeii cei mari, în Olymp cu măiestre palaturi,
 Ca să luați a lui Priam cetate și-acas' să vă-ntoarceți!
 Dară copila iubită mi-o dați pentru-aceste odoare, 20
 Teamă având de feciorul lui Zeus, Arcașul Apollon!“
 Ceilalți, atuncea, Aheii, cu toții glas mare-nălțară
 Să se sfiască de preot, luând preamăritele-odoare,
 Însă deloc nu-i plăcu spusa lor lui Atrid Agamemnon,
 Ci cu-njosire-l trimise,-adăugându-i și tare poruncă: 25
 „Să nu mai dau peste tine, bătrâne, pe-aici, la corăbii,
 Fie acum zăbovind, fie iarăși venind, altă dată,
 Ca nu cumva nici cununa zeiască, nici sceptrul zadarnic
 Să nu-ți rămână! Pe ea nu ți-o dau – mai degrabă pe dansa
 O s-o ajungă în Argos, la mine, departe de țară, 30
 Grea bătrânețe, lucrând la război și urcându-se-n patu-mi!
 Mergi dară, nu mă stârni, ca să scapi de aicea mai teafăr!“
 Astfel grăi: se-nfioară bătrânul și vorba-i urmează.
 Merse tăcut lângă țarmur, la marea cea multzbuciumată,

- 35 Dară apoi, mai departe pășind, se rugă, și fierbinte,
Către Apollon, născutul din Letò cu plete frumoase:
„Dă-mi ascultare, o, Arc-de-argint, tu, de strajă în Chryse,
Cum și în Killa preasfântă, și-n Ténédos cu stăpânirea!
Smintheus! Dacă vreodată lăcaș minunat ți-am durat eu,
40 Sau de vreodată pe-altar grase buturi ți-am pus ca să ardă,
Tauri și șaipi, tu acum împlinește-mi această dorință:
Lacrimi amare cu-a tale săgeți să-mi plătească Danaii!“
Astfel grăi rugător, și-ascultatu-l-a Foibos Apollon.
Pas de purcese din slava Olympului, plin de mânie,
45 Arcul pe umeri purtând, cum și tolba cea bine-ntocmită.
Țipăt dădură săgețile-n spatele lui, mâniosul,
Cum luneca: iară el pogora ca o noapte de beznă.
Se așeză mai departe de nave și trase-o săgeată:
Arcul de-argint dete-un zumzet cumplit, ce menea a urgie.
50 Luat-a catării la rând mai întâi, iar apoi și ogarii –
Însă pe urmă într-înșii chiar, câte-o săgeată-ascuțită
Tot trimetea: ne'ncetate ardeau dese ruguri cu leșuri.
Tot nouă zile, la rând, prin oștire săgețile sfinte
Dară: a zecea Ahile chemat-a la sfat tot poporul.
55 Hera i-o puse în minte, zeița cu brațele dalbe:
Pentru Danaî se-ngrija, cum vedea că-i cuprinde pieirea.
Ei se-adunară de zor, până toți întruniți se aflară,
Iar dintre ei se sculă să vorbească Ahile cel iute:
„O, tu, Atride, socot că de-acum îndărăt rătăci-vom
60 Drumul luându-l spre casă, de-a fi să scăpăm de la moarte,
Cum deopotrivă i-apasă pe-Ahei și războiul, și ciurma!
Hai dar, să luăm și-ntrebăm un prooroc sau un preot de seamă,
Ori pe tâlmaciul de vise – căci visul tot Zeus ni-l trimite –
Ca să ne spună de ce mâniatu-s-a astfel Apollon.
65 Oare ne muștră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă?
Poate, cumva, fir de fum de la jertfe de miei și de capre
Vrea ca, primind, să ne-alunge năpasta cea grea de la oaste!“
Astfel grăind, se-așeză, iar atunci cuteză să vorbească
Calhas, feciorul lui Thestor, mai bun printre toți ghicitorii,

Cel ce știa câte sunt și-apoi câte-or mai fi, câte fost-au, 70
 Călăuzind pe Ahei pân' la Troia, pe mândre corăbii,
 Cu proorocirea-i cu har, dăruită de Foibos Apollon.
 El, dar, cu gândul curat, glăsui și le spuse o vorbă:
 „O, tu, Ahile, de Zeus îndrăgit, mă îndemni, lămurire
 Despre-a lui Foibos mânie să dau, despre-Arcașul Apollon! 75
 Iată, îți spun, iară tu ia aminte și jură-mi pe dată
 C-ai să mă aperi cu gândul tău bun și cu vorba și brațul.
 Căci, zău, socot că pe-un domn supăra-voi, și-a lui stăpânire,
 Mare-ntre Argivi – cel căruia Aheii îi dau ascultare.
 Mult mai presus e un rege, când pe-omul de rând se mânie: 80
 Chiar de-și înfrânge el țâfna, și-o ține atuncea ascunsă,
 Pică păstrează apoi lungă vreme, gândind s-o-mplinească
 În sinea lui. Ci tu spune și jură-mi că teafăr m-oi ține!“
 Dându-i răspuns, glăsui către dânsul Ahile cel iute:
 „Ia-ți tot curajul și spune ce proorocire-ai în gându-ți! 85
 Zău, pe Apollon, de Zeus îndrăgit, cel căruia tu, Calhas,
 Rugă-i înalți, când destăinui Danailor proorocirea,
 Nimeni, cât eu mai trăiesc pe pământ și mai văd eu lumina,
 Mâna-i cea grea nu va fi să-ți ridice asupra, la nave,
 Dintre Danai, dintre toți, nici măcar dac-ar fi Agamemnon, 90
 Cel ce cu mult mai de vază-ntre-Ahei socotește că este!“
 Prinse curaj, glăsuind proorocul cel fără prihană:
 „El nu ne muștră că n-am împlinit vreo rugă sau jertfă,
 Ci că pe preotul Chryses lăsatu-l-a făr' de cinstire
 Marele-Atrid, care fiica nu-i dete, n-a vrut nici odoare: 95
 De-asta ne-aruncă Arcașul necazuri și va să mai deie
 Încă! Năpasta cea grea el Danailor n-o să le-o ierte
 Până ce tatălui ei nu i-a da-o pe galeșa-i fiică
 Fără de plăți sau odoare, ba chiar și cu jertfa mărită
 Dusă în Chryse – atuncea abia ar afla îmbunare!“ 100
 Astfel grăind, se-așeză, iar atunci se sculă să vorbească
 Însuși măritul Atrid, preaputernicul domn Agamemnon,
 Plin de năduf; căci, de multă obidă, ficiații într-însul
 Negri erau, iară ochii din cap îi luceau – jar de flăcări.

- 105 Iar către Calhas grăi, mai întâi, cu haină privire:
 „Cobe de rele, prooroc de necaz, ce n-aduci bucurie!
 Pururi, din suflet, ți-e drag să vestești tuturor numai rele,
 Iară o vorbă de bine nicicând n-ai grăit, a-mplinire.
 Iată-l și-acum, glăsuind prevestiri la Danai, mare fală,
 110 Cum că de asta Arcașul amară năpastă le-aduce,
 Pe Chryseis că n-am vrut ca s-o dau, pentru dânsa măiastre,
 Scumpe odoare luând, căci mai tare-aș dori s-o pot duce
 Și în palat să mi-o am! Chiar decât Clytaimnestra mai dragă
 Fata îmi e, decât soața juniei, căci nu-i mai prejos ea
 115 Nici la făptură sau trup, nici la gând, ba la nici o lucrare.
 Dar și așa, mă-nvoiesc să i-o dau înapoi, de-i mai bine:
 Vrerea mi-e teafăr poporul să-mi fie, iar nu ca să piară –
 Însă gătiți-mi, pe dată, vreo altă cinstire – nu singur
 Dintre Argivi eu să n-am o răsplată – așa nu se cade!
 120 Iată, vedeți, doar, cu ochii, cinstirea-mi pe apă se duce!“
 Lui îi răspunse atuncea zeiescul Ahile, cel iute:
 „O, tu, mărite Atride, mai aprig ca toți la dobândă.
 Cum să-ți mai deie acum vreo cinstire Aheii, vitejii?!
 Nu știm nicicum adunate mai multe-avuții să se afle,
 125 Ci, câte de prin cetăți le-am prădat, toate-s gata-mpărțite!
 Iar de prin oaste, din nou, nu se cade-ndărăt să le strângem.
 Însă acuma tu zeului las-o, și-apoi, toți Aheii,
 Îți vom plăti întreit și-mpătrit, de va vrea Zeus vreodată
 Troia s-o deie în pradă, cetatea cu tarile ziduri!“
 130 Dându-i răspuns, îi grăi preaputernicul domn Agamemnon:
 „Nu mă fura tu cu gândul, viteaz chiar, zeiescule-Ahile,
 Căci n-ai să treci peste mine și n-ai să mă duci tu cu vorba!
 Bine-ți mai stă ca să-ți ai tu cinstirea, iar eu totodată
 Fără de-a mea să rămân, de mă-ndemni ca s-o las eu pe fată!!
 135 Dar, de va fi ca să-mi dea altă cinste Aheii, vitejii,
 Bunuri strângând după placu-mi, cât bine îmi șade a cere...
 Iară de n-a fi să-mi deie, pot merge să-mi iau chiar eu însumi:
 Fie cinstirea lui Aias, ori, poate, pe a lui Odysseu
 Pot să mi-o iau, chiar de-acela obidă va strânge, de-oi face-o!

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prima ediție a *Iliadei* în traducerea lui Dan Slușanschi a apărut la Editura Paideia, București, 1998 (reeditată în 2009).

Prezenta ediție a fost îngrijită în redacția Editurii Humanitas. Față de edițiile anterioare, am corectat tacit erorile de tipar și am marcat prin paragraf secvențele narative, spre mai ușoară orientare a cititorului și după intenția traducătorului, așa cum se vedește din fișierele originale păstrate.

Acolo unde existau lacune în edițiile menționate, manuscrisul a fost reconstituit de Emil Slușanschi din fișierele originale. La completarea lacunelor și-a adus contribuția și Octavian Gordon, pe baza documentelor de lucru aflate în Fondul Dan Slușanschi, pe care l-a organizat și catalogat la Colegiul „Noua Europă“.

De mare ajutor în ceea ce privește reîntregirea textului a fost Francisca Băltăceanu. Traducerea versurilor care nu au putut fi recuperate pe nici o cale, și anume: III, 261; VI, 468; XV, 303; XVI, 43, XIX, 394–395, îi aparține.

Tuturor celor de mai sus editura ține să le mulțumească.

Editura

CUPRINS

I	A
MOLIMA. MÂNIA	5
II	B
VISUL. ÎNCERCAREA.	
BOIOTIA, SAU CATALOGUL CORĂBILOR	25
III	Γ
JURĂMINTELE. PRIVELIȘTEA DIN TURN.	
LUPTA DINTRE PARIS ȘI MENELAU	53
IV	Δ
ÎNCĂLCAREA JURĂMINTELOR.	
AGAMEMNON ORÂNDUIEȘTE OȘTIREA	69
V	E
VITEJIILE LUI DIOMEDE	87
VI	Z
ÎNTÂLNIREA DINTRE HECTOR ȘI ANDROMAHA	115

VII	H
LUPTA LUI HECTOR CU AIAS. RIDICAREA MORTILOR	133
VIII	Θ
LUPTA ÎNTRERUPTĂ	149
IX	I
SOLIA CĂTRE AHILE. RUGILE	167
X	K
DOLONIA	189
XI	Λ
VITEJIILE LUI AGAMEMNON	207
XII	M
LUPTA DE LA ZID	233
XIII	N
LUPTA DE LA CORĂBII	249
XIV	Ξ
ÎNȘELAREA LUI ZEUS	275
XV	O
ALUNGAREA DE LA CORĂBII	291
XVI	Π
PATROCLEIA	315
XVII	P
VITEJIILE LUI MENELAU	341
XVIII	Σ
FĂURIREA ARMELOR LUI AHILE	365

XIX	T
RENUNȚAREA LA MÂNIE	385
XX	Υ
LUPTA DINTRE ZEI	399
XXI	Φ
LUPTA DE LA RÂU	415
XXII	X
UCIDEREA LUI HECTOR	435
XXIII	Ψ
ÎNTRERECERILE PENTRU PATROCLU	451
XXIV	Ω
RĂSCUMPĂRAREA LUI HECTOR	479
POSTFAȚĂ	505
BIBLIOGRAFIE ESENȚIALĂ	511
INDICE DE NUME	515
INDICE DE LOCURI	545
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	557

Această ediție a Iliadei a fost redactată de Radu Gârmacea și Alexandru Skultéty și corectată de Patricia Rădulescu. Volumul a fost paginat de Iuliana Constantinescu în macheta creată de Radu Gârmacea, cu caractere Maiola romane și grecești, de rând, verzale și capitaluțe. Ilustrațiile au fost desenate în tehnică mixtă pe hârtie, iar supracoperta, coperta, forțașurile și pagina de titlu au fost executate pe ipsos în tempera și incizie. Lucrarea s-a dat la tipar la Monitorul Oficial R.A. împreună cu o ediție similară din Odysseia, spre a se imprima pe hârtie de volum tonată de 80 de grame, în ziua de 8 noiembrie a anului 2012, când s-a întocmit și acest

COLOFON

